

Fengselsbetjentutdanningen

**Studieplan for høgskolekandidat
i straffegjennomføring**

120 studiepoeng

2016 - 2017

**Kriminalomsorgens utdanningscenter
KRUS**

Innhold

1	Innledning	4
2	Overordnet læringsutbytte	5
3	Organisering av studiet	7
4	Arbeids- og studieformer	9
5	Vurderinger av aspiranten.....	10
6	Pensum.....	12
7	Emnene	13
7.1.	Introduksjonsuke med vitenskapsteori – 1 SP	13
7.1.1	Innhold	13
7.1.2	Læringsutbytte	13
7.1.3	Arbeidsmåter.....	14
7.1.4	Vurdering	14
7.1.5	Litteratur	14
7.2	Emne 1: Kriminalkunnskap – 7 SP	15
7.2.1	Læringsutbytte	15
7.2.2	Innhold	15
7.2.3	Arbeidsmåter.....	16
7.2.4	Vurdering	16
7.2.5	Litteratur	16
7.3	Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner – 15 SP.....	18
7.3.1	Læringsutbytte	18
7.3.2	Innhold.....	19
7.3.3	Arbeidsmåter.....	20
7.3.4	Vurdering	20
7.3.5	Litteratur	20
7.4	Emne 3: Etikk og profesjonalitet - 8 SP	22
7.4.1	Læringsutbytte	22
7.4.2	Innhold	23
7.4.3	Arbeidsmåter.....	23
7.4.4	Eksamen.....	23
7.4.5	Litteratur	24
7.5	Emne 4: Sikkerhet – 52 SP.....	25
7.5.1	Læringsutbytte	25
7.5.2	Innhold	26
7.5.3	Arbeidsformer.....	27

7.5.4	Vurdering	28
7.5.5	Litteratur	28
7.6	Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring – 37 SP	30
7.6.1	Læringsutbytte	30
7.6.2	Innhold	31
7.6.3	Arbeidsmåter og arbeidskrav	32
7.6.4	Vurdering	32
7.6.5	Litteratur	32
8	Overordnet rammeverk	36

1 Innledning

Studieplanen for fengselsbetjentutdanningen er utarbeidet på grunnlag av rammeplan gitt av Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) 7. desember 2015 i medhold av § 37 i *Forskrift om aspiranter i kriminalomsorgen (aspirantforskriften)*.

Utdanningen er akkreditert etter *Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)*, med unntak som er forankret i *Forskrift om aspiranter i kriminalomsorgen* og *Forskrift om eksamen ved fengselsbetjentutdanningen*. Utdanningen er toårig, gir 120 studiepoeng og fører fram til graden Høgskolekandidat i straffegjennomføring.

Fengselsbetjentutdanningen skal reflektere kriminalomsorgens mål og verdier. Disse er nedfelt i *Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven)*. Formålet med straffegjennomføringen er gitt i strgf. § 2:

Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.

Det skal gis tilbud om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.

Fengselsbetjentutdanningen skal reflektere Kriminalomsorgens virksomhetsstrategi, samfunnsmessige utviklingstrekk og overordnede føringer gjennom de prioriteringer som gis av Kriminalomsorgsdirektoratet. Utdanningen skal kvalifisere til arbeid med alle typer innsatte og domfelte, ved alle typer fengsler og deler av friomsorgskontor. Innholdet skal preges av den vitenskapelige og erfaringsbaserte kompetansen som finnes nasjonalt og internasjonalt når det gjelder straffegjennomføring og tilbakeføringsarbeid.

2 Overordnet læringsutbytte

Utdanningen skal tilrettelegges slik at aspirantene kan tilegne seg kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som er nødvendige for å utføre en tilfredsstillende tjeneste som fengselsbetjent i samsvar med Kriminalomsorgens mål, verdier og menneskesyn. Utdanningen skal også tilfredsstillende de formelle kompetansekrav som stilles til høgskolekandidatutdanninger.

Kriminalomsorgen skal være kunnskapsbasert. Betydningen av forsknings- og erfaringsbasert kunnskap, vitenskapelig arbeidsmetode og utvikling av en kritisk holdning skal prege alle deler av utdanningen.

Kunnskaper:

Aspiranten

- har kunnskap om Kriminalomsorgens samfunnsoppgave, verdigrunnlag og menneskesyn
- kjenner gjeldende justispolitiske føringer
- har kunnskap om straffens formål og konsekvenser
- kjenner til Kriminalomsorgens historie, hvem de straffedømte er og kriminalpolitikk
- har kunnskap om de ulike aktørene i forvaltningssamarbeidet og relevante lover, forskrifter og avtaler
- har kunnskap om hele straffegjennomføringskjeden, herunder ulike former for straffegjennomføring i samfunnet
- har kunnskap om det ansvar mennesker som forvalter makt over andre mennesker har
- kjenner til forskningsteori- og metode.
- kjenner til forsknings- og utviklingsarbeid innenfor kriminalomsorgen
- har kunnskap om skadevirkninger av fengsling
- har kunnskap om hvordan verdensanskuelse og livserfaring preger menneskers måte å tenke og handle på
- har inngående kunnskap om sikkerhet
- har grunnleggende kunnskap om konflikthåndtering
- har grunnlagskompetanse til å oppdatere sin kunnskap innenfor kriminalomsorgsfeltet

Ferdigheter:

Aspiranten kan

- ivareta varetektinnsattes og domfeltes rettigheter
- vise et helhetlig syn på varetektinnsatte og domfelte og ha respekt for vedkommendes integritet
- anvende faglig kunnskap i praktiske situasjoner og begrunne handlingsvalgene
- reflektere over egen praksis og være i stand til å ta veiledning
- oppdage problemstillinger og knytte sammen utfordringene med teori og drøftinger
- utføre en korrekt og forsvarlig sikkerhetstjeneste på alle nivåer når det gjelder risikovurdering, planlegging og gjennomføring
- legge til rette for en straffegjennomføring som fremmer tilbakeføring til samfunnet
- legge til rette for at varetektinnsatte og domfelte i minst mulig grad påføres isolasjonsskader
- planlegge og gjennomføre framtidspanarbeid sammen med domfelte
- lese forskningsrapporter og anvende faglig kunnskap og relevante resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid i yrkesutøvelsen
- veilede varetektinnsatte og domfelte i personlige, rettslige og sosiale spørsmål
- ivareta interessene til varetektinnsatte og domfelte med ulik etnisk, religiøs og kulturell bakgrunn

- utføre generelt miljøarbeid og lede rehabiliterende virksomhet
- medvirke til domfeltes progresjon i straffegjennomføringen
- utføre saksbehandling og andre administrative oppgaver
- samarbeide med andre etater

Generell kompetanse:

Aspiranten

- er i stand til å avdekke etiske og faglige utfordringer
- har kompetanse til å delta i utviklingsarbeid, prosjekter og lignende i sektoren, også tverrfaglig
- kan relatere praktisk yrkesutøvelse og problemstillinger til aktuell teori, både skriftlig og muntlig
- kan forholde seg konstruktivt kritisk til Kriminalomsorgens virkemidler og være mottakelig for forandringer både faglig og personlig
- kan planlegge og gjennomføre tiltak som fremmer sikkerhet for samfunn, ansatte og domfelte
- kan sette seg inn i og planlegge endringsprosesser sammen med domfelte
- kan planlegge og gjennomføre samarbeidsprosesser med andre etater

3 Organisering av studiet

Studiet utgjør 120 studiepoeng og gjennomføres over to år, gjennom fire semestre. Hvert studieår utgjør 60 studiepoeng. Studiet består av fem hovedemner:

Introduksjon og vitenskapsteori	1 SP
Emne 1: Kriminalkunnskap	7 SP
Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner	15 SP
Emne 3: Etikk og profesjonalitet	8 SP
Emne 4: Sikkerhet	52 SP
Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring	37 SP

Emnene Kriminalkunnskap og Etikk og profesjonalitet gjennomføres første semester. De øvrige emnene skal være gjennomgående i hele studiet. I alle semestre skal det legges vekt på tydelige koblinger mellom erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Det skal være en tydelig læringsprogresjon i studiets hovedemner.

I første semester skal aspirantene tilegne seg en grunnleggende innføring i yrket samt en praktisk og teoretisk plattform for læring i praksis og videre studier i opplæringsfengsel. De viktige emnene vil her være Kriminalkunnskap, Etikk og profesjonalitet og jus. Aspirantene vil også få opplæring i emnene Miljøarbeid og tilbakeføring og Sikkerhet. Undervisningen vil bestå av forelesninger, individuelle studier, seminargruppeaktiviteter, basisgruppearbeid, simuleringer/øvelser. Mot slutten av semesteret vil aspirantene bli introdusert til praksisfeltet og sommertjeneste i et opplæringsfengsel.

Andre og tredje semester gjennomføres i et opplæringsfengsel og er både praktisk og teoretisk rettet. Hovedemnet vil være Sikkerhet. Etter første og tredje semester skal det gjennomføres sommertjeneste i et opplæringsfengsel.

Aspirantene skal tilegne seg en grundig innføring i fengselsbetjentens ulike tjenestefunksjoner gjennom praktisk arbeid i fengselsavdeling og friomsorgskontor. Aspirantenes praktiske arbeid og hospiteringer vil bli regelmessig veiledet av dedikerte praksisveiledere. Teoretiske studier i opplæringsfengslene vil være preget av egenstudier og tilrettelagte studiedager. Aspirantene vil gjennomføre obligatoriske arbeidskrav og eksamener i løpet av disse to semestrene. En dedikert praksiskoordinator ved KRUS vil koordinere organisering av studieaktiviteten i opplæringsfengslene i samarbeid med stedlige aspirantledere. Aspirantleder har ansvar for å organisere undervisning og veiledning, følge opp aspirantveiledere og skal også veilede aspirantene etter behov.

I fjerde semester skal aspiranten videreutvikle sin kompetanse gjennom undervisning, gruppearbeid, veiledning og egenstudier. Undervisningen skal bygge videre på aspirantenes erfaring fra opplæringsfengslene. Dette semesteret gjennomføres det en studietur, og studentene avslutter semesteret ved å skrive en fordypningsoppgave. Hovedemnet dette semesteret er Miljøarbeid og tilbakeføring.

Det legges vekt på aktiv kontakt mellom aspiranter, lærere, førstebetjenter, aspirantveiledere og aspirantledere under hele utdanningen.

STUDIEPLAN FOR HØGSKOLEKANDIDAT I STRAFFEGJENNOMFØRING: 120 SP

Semester Emne	1: Kriminalkunnskap	2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner	3: Etikk og profesjonalitet	4: Sikkerhet	5: Miljøarbeid og tilbakeføring	Annet
1. sem. Oppstart: uke 1	Ukene:2-5 1: Straffens begrunnelser 2: Hva kjennetegner domfelte? 3: Dagens kriminalitetsbilde og aktuell kriminalpolitikk Eksamen 7 sp	Ukene:6-9 1: Juridisk metode 2: Forvaltningsrett 3: Personvern og menneskerettigheter 4: Straffegjennomføringsrett 5: Strafferett 6: Straffeprosess Stevnevitne-forsikring 5 sp	Ukene 11-16 1: Kriminal-omsorgens verdigrunnlag 2: Moralfilosofi 3: Kulturforståelse 4: Profesjonell maktutøvelse og profesjonelt samarbeid Eksamen 8 sp	Uke 1-21: 5: Fysisk maktanvendelse Uke 10: Hospitering i fengsel Ukene 20-24¹: 1: Føringer for sikkerhetsarbeidet 3: Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeidet 4 sp	Ukene 17-19: 1: Miljøarbeid som metode i fengsel 2: Forståelse av endring og endringsprosesser 5: Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusavhengighet 6: Profesjonalitet i betjentrollen 3 sp	Uke 1: Introduksjon suke med vitenskapsteori 1 sp
U K E N E 2 5 - 3 3 : S O M M E R T J E N E S T E 6 U K E R + F E R I E						
2. sem. Oppstart uke 34		1: Juridisk metode 2: Forvaltningsrett 3: Personvern og menneskerettigheter 4: Straffegjennomføringsrett 5: Strafferett 6: Straffeprosess Rettsbesøk 2 sp		1: Føringer for sikkerhetsarbeidet 2: Praktisk sikkerhetsarbeid 3: Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeidet 4: Kommunikasjon og konflikthåndtering 5: Fysisk maktanvendelse 3: Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeidet 25 sp	1: Miljøarbeid som metode i fengsel 2: Forståelse av endring og endringsprosesser 3: Avhjelping av skadevirkninger ved isolasjon 5: Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusavhengighet 4 sp	
3. sem. Oppstart uke 1		2: Forvaltningsrett 4: Straffegjennomføringsrett Oppgaver i alle delemner 2 sp		1: Føringer for sikkerhetsarbeidet 2: Praktisk sikkerhetsarbeid 4: Kommunikasjon og konflikthåndtering 5: Fysisk maktanvendelse Eksamen 22 sp	1: Miljøarbeid som metode i fengsel 2: Forståelse av endring og endringsprosesser 4: Tilbakeføring 5: Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusavhengighet 6: Profesjonalitet i betjentrollen 6 sp	
U K E N E 2 5 - 3 3 : S O M M E R T J E N E S T E 6 U K E R + F E R I E						
4. sem. Oppstart uke 34		Ukene 34-36: 1: Juridisk metode 2: Forvaltningsrett 3: Personvern og menneskerettigheter 4: Straffegjennomføringsrett 5: Strafferett 6: Straffeprosess Eksamen 6 sp		4: Kommunikasjon og konflikthåndtering 5: Fysisk maktanvendelse 1 sp	Ukene 37- 47 3: Avhjelping av skadevirkninger ved isolasjon 4: Tilbakeføring 5: Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusavhengighet. 6: Profesjonalitet i betjentrollen 24 sp	Uke 41: Ekskursjon: Norden eller England

¹ Inkludert tre ukers opplæring i fengsel (ukene 20- 24)

4 Arbeids- og studieformer

Gjennom hele utdanningen har aspirantene arbeids- og oppmøteplikt. Aspirantene plikter å møte til alle timeplanfestede aktiviteter. "Ved fravær over 20 % i det enkelte kurs/emne/fag, må aspiranten søke aspirantnemnda om å få anledning til å avlegge eksamen. Aspirantnemnda tar da også stilling til vurderingsform og/eller eksamensform som kan avvike fra studieplanen" (Eksamensforskrift § 16).

Pedagogikken i fengselsbetjentutdanningen er inspirert av situert læring og problembasert læring (PBL). Det legges vekt på kontekstuell læring; utdanningen skal være praksisnær. Det legges opp til læringssituasjoner der aspirantene skal få prøve ut sin kompetanse og få mulighet til å videreutvikle sine kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Studentene blir delt inn i faste basisgrupper, og fagansatte tar rollen som veileder i seminar og basisgrupper. Studieoppgavene vil bære preg av både åpne og definerte problemstillinger. Oppgavene kan være både individuelle og gruppebaserte.

I 2. og 3. semester skal studentene prøve ut fengselsfaglig arbeid i et opplæringsfengsel under veiledning. I starten av 2. semester vil studentene i stor grad lære gjennom observasjon, men etter hvert vil de også utføre arbeidsoppgaver under veiledning og på mer selvstendig grunnlag.

Praktisk arbeid i 2. og 3. semester vil i det vesentligste være basert på erfaringslæring. I denne læringsformen legges det stor vekt på veiledning. Veiledningen skal bidra til å gjøre aspirantene fortrolige med praksisfeltet og med sine egne forutsetninger for å kunne arbeide som fengselsbetjent. Det skal legges vekt på at aspirantene skal få reflektere over det grunnlag av teoretisk kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og verdier som yrkesvirksomheten hviler på. Aspirantene skal ta aktivt del i veiledningen. Aspirantene skal utvikle evne til å begrunne handlingsvalg i et teoretisk og erfaringsbasert perspektiv.

KRUS og opplæringsfengslene vil benytte It's learning som elektronisk læringsplattform for hele studiet. Det forventes at aspirantene bruker denne aktivt. Også aspirantlederne og aspirantveilederne i opplæringsfengslene benytter læringsplattformen i sin kommunikasjon med aspiranter og KRUS.

5 Vurderinger av aspiranten

Aspirantene skal ha tilbakemelding på sine prestasjoner, sitt kunnskapsnivå og egnethet for fremtidig tjeneste i kriminalomsorgen i løpet av studieåret.

Vurdering av læringsutbytte i emner

Vurderingsformene i de ulike emnene skal være varierte og gi grunnlag for å vurdere aspirantenes læringsutbytte, både innen kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse.

Alle arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent. I første og fjerde semester må arbeidskrav være godkjent for at aspirantene skal kunne fremstille seg til eksamen. I andre og tredje semester inngår godkjente arbeidskrav i en totalvurdering for vurdering av bestått/ikke bestått studieår. Obligatorisk deltagelse regnes som et arbeidskrav.

Det skal benyttes karakterer med A som beste og E som laveste karakter for bestått. Aspiranter som ikke oppnår E eller bedre på eksamen, har ikke bestått eksamen og får ikke oppgitt karakter. For enkelte deler av studiet benyttes vurderingsbetegnelsen bestått/ikke bestått og godkjent/ ikke godkjent.

Følgende kvalitative beskrivelser gjelder for karaktersystemet:

Symbol	Betegnelse	Generell, kvalitativ beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	Meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

Avsluttende vurdering av praktisk tjeneste i 2. og 3. semester fastsettes med karakterskala bestått/ikke bestått.

Vurdering av tjenstlig forhold

Fengselsbetjentarbeidet inneholder spesielle oppgaver og utfordringer som bl.a. medfører myndighetsutøvelse og makt over mennesker som krever særskilt kompetanse og egnethet hos den enkelte fengselsbetjent. Krav til personlig egnethet vil bli vurdert gjennom hele studiet. Sentrale momenter i denne vurderingen er modenhet, personlig atferd i forhold til kolleger og innsatte samt holdninger. Vurderingen av tjenstlige forhold gis som en samlekarakter for hele utdanningsforløpet. Karakteren framkommer på

vitnemålet. I vurderingen av tjenstlige forhold brukes karakternivåene 1, 2 og 3, der 1 er beste og 3 er svakeste karakter.

Alle aspiranter som begynner sin fengselsbetjentutdanning blir tilsatt ved KRUS i en toårig prøvetid som offentlig tjenestemann. Dette innebærer at man i løpet av prøvetiden kan bli sagt opp dersom man ikke tilfredsstill alle nødvendige formelle krav. Det gis veiledning gjennom hele utdanningsforløpet i forhold til kriteriene for vurdering, både faglig og i forhold til skikkethet. I de tilfeller hvor studenten vurderes til ikke bestått i egnethet, skal studenten gis skriftlig beskjed om vurderingen så tidlig som mulig.

Vitnemål tildeles aspiranter som har fullført utdanningen med bestått resultat. I dette ligger at de har bestått alle arbeidskrav og eksamener, har fullført alle krav knyttet til praksisperioder i 2. og 3. semester og er funnet skikket til tjeneste i kriminalomsorgen.

6 Pensum

Pensum i fengselsbetjentutdanningen skal støtte opp om de overordnede læringsutbyttebeskrivelser samt læringsutbyttebeskrivelser innen det enkelte emne. Pensum skal være oppdatert og basert på erfarings- og forskningsbasert kunnskap. Pensumlitteraturen er beskrevet under det enkelte emne.

Fengselsbetjentens arbeid skal utføres i henhold til en rekke lover, forskrifter, instruksjer, retningslinjer og rundskriv. Studiet vil i stor grad omhandle nevnte kilder. Det forutsettes at studentene gjør seg kjent med disse. Sentrale kilder vil være gyldige for alle emner og er oppgitt helt til slutt i studieplanen.

7 Emnene

7.1. Introduksjonsuke med vitenskapsteori – 1 SP

I introduksjonsuken skal aspirantene få kjennskap til kriminalomsorgen som organisasjon fra et overordnet perspektiv og med fokus på organisasjonsstruktur og fengsel som en av flere straffegjennomføringsformer. Videre gis det informasjon om aspirantrollen med dens plikter og rettigheter i et arbeidstaker- og studentperspektiv.

Fengselsbetjentutdanningen, Høgskolekandidat i straffegjennomføring, er en forsknings- og kunnskapsbasert utdanning. Dette forplikter til å rette fokus mot vitenskapens grunnleggende mekanismer når det gjelder kunnskapsproduksjon gjennom bruk av teori og metode.

7.1.1 Innhold

Målet er å gi aspiranten en oversikt over Kriminalomsorgen som statlig etat og de formelle rammene for en statlig etatsutdanning som gir studiepoeng. Videre skal det gis en innføring i hvordan vitenskapen skal skape viten på en systematisk, kritisk, nøyaktig og troverdig måte. Dette er viktig for å gi innsikt i hvordan relevant kunnskap produseres og anvendes i Kriminalomsorgen i et samspill mellom teori, metode og praksiserfaring. Denne forståelsen skal danne grunnlag for det faglige arbeidet i hele utdanningen og aktualiseres i hvert enkelt emne. Aspiranten skal få innsikt i at den enkelte vitenskapsdisiplin eller det enkelte faget skaper (konstruerer) en bestemt oppfatning av virkeligheten ved hjelp av sine “faglige briller”. Kriminalomsorgen må forholde seg til dette og finne relevant kunnskap ut fra sine tverrfaglige behov.

7.1.2 Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om Kriminalomsorgen som statlig etat og de formelle rammene i en statlig etatsutdanning.
- har kunnskap om grunnleggende vitenskapssyn, forskningsteori og –metode.

Ferdigheter

Aspiranten

- kan reflektere over Kriminalomsorgen som organisasjon.
- kan reflektere over sin egen rolle som aspirant i en kunnskapsbasert læringsprosess.
- kan reflektere over vitenskapens konstruksjon av virkeligheten.

Generell kompetanse

Aspiranten

- har innsikt i Kriminalomsorgens organisasjonsstruktur.
- har innsikt i plikter og rettigheter i et arbeidstaker- og studentperspektiv.
- har innsikt i vitenskapsteoretiske problemstillinger som har relevans for en forskningsbasert praksis i kriminalomsorgen.

7.1.3 Arbeidsmåter

Arbeidsmåter i emnet er forelesninger, egne refleksjoner og egenstudier.

7.1.4 Vurdering

Det er ingen arbeidskrav eller eksamen i delemnet

7.1.5 Litteratur

Bergander, K. & Johnsen, B. (2006). Vitenskap og metode. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s. 17-36). Oslo: KRUS.

Nymo, K. (2006). På sporet av den profesjonelle fengselsbetjenten. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s. 90-109). Oslo: KRUS.

Skogstad, J. (2006). Ord og uttrykk i kriminalomsorgen. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s. 323-333). Oslo: KRUS.

St.meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker - mindre kriminalitet - tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartement. [Kap. 2, 3, 5, 6]

7.2 Emne 1: Kriminalkunnskap – 7 SP

En fengselsbetjent skal kunne reflektere over kriminalomsorgens rolle i straffesakskjeden. Kunnskaper om straffens betydning i rettssamfunnet, hvem straffedømte er og hvilke politiske føringer kriminalomsorgen er underlagt er viktig. Emnet henter kunnskaper fra fag som strafferettsvitenskap, kriminologi, sosiologi, psykologi, psykiatri og biologi.

7.2.1 Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- kjenner ulike begrunnelser for straff
- har kunnskap om ulike avviksteorier og forklaringer på kriminalitet
- har kunnskap om ulike straffegjennomføringsformer
- har kunnskap om kriminalpolitikken og dagens kriminalitetsbilde

Ferdigheter

Aspiranten

- kan reflektere over ulike prinsipielle tilnærminger til straff
- kan reflektere over sammenhengen mellom levekår og kriminalitet
- kan reflektere over kriminalomsorgens rolle i straffesakskjeden
- har et kritisk blikk på statistikk og forskning på kriminalitet
- ser sammenhengen mellom politiske beslutninger og egen yrkesutøvelse

Generell kompetanse

Aspiranten

- kan legge til rette for en straffegjennomføring som både ivaretar innsattes behov og hensynet til allmenn rettsoppfatning

7.2.2 Innhold

Delemne 1. Straffens begrunnelser

Kunnskaper om straffens begrunnelser i rettssamfunnet, dens innhold og ulike gjennomføringsformer er nødvendig for å kunne utføre en profesjonell straffegjennomføring i samsvar med samfunnets krav til kriminalomsorgen.

Delemne 2. Hva kjennetegner domfelte?

Mange blir kun domfelt én gang i ung alder og er senere ikke i kontakt med strafferettsapparatet. Under dette emnet ser vi imidlertid først og fremst på straffedømte i fengsel. Dårlige levekår, psykisk sykdom og rusavhengighet kjennetegner mange i denne gruppen. Organiserte kriminelle kan representere spesielle utfordringer under straffegjennomføringen. De siste årene har kriminalitet begått av utenlandske borgere økt, og i dag er ca. 1/3 av innsatte i norske fengsler utenlandske statsborgere.

Delemne 3. Dagens kriminalitetsbilde og aktuell kriminalpolitikk

Under dette delemnet presenteres aktuell forskning om dagens kriminalitetsbilde. Kjennskap til politiske begrunnelser og styringsdokumenter er også sentralt. Her vil også (voldelig) radikaliserings, ekstremisme og terrorisme, samt myndighetenes verktøy for å bekjempe dette, kort introduseres.

7.2.3 Arbeidsmåter

Under dette emnet arbeider aspirantene med en emneoppgave i minigrupper. Oppgaven skal gi mulighet til refleksjon over problemstillinger som er sentrale i emnet.

7.2.4 Vurdering

Emnet avsluttes med individuell skriftlig skoleeksamen.

7.2.5 Litteratur

Bjørge, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget. [Kapittel 1: En enhetlig modell for forebygging av kriminalitet]

Christie N. (2004). Straffen som problem. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 91(4), 302-310.

Cramer, V. (2014). *Forekomst av psykiske lidelser hos domfelte i norske fengsler* (Prosjektrapport 2014-1). Oslo: Kompetansesenter for sikkerhets- fengsels- og rettspsykiatri. Helseregion Sør-Øst. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/publikasjoner.5020267-242465.html>

Fekjær, S. B. (2015). *Hvordan forstå statistikk? Politi og kriminalitet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Frønes, I. & Strømme, H. (2010). *Risiko og marginalisering. Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*. Oslo: Gyldendal. [Kapittel 3: Levekår, livsløp og marginalisering i kunnskapssamfunnet]

Jensen, E. (2013). *Levekår og kriminalitet*. Oslo: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160431>

Johnsen, B. (2011). Forvaring - fra særreaksjon og «straff» til lovens strengeste straff: Et skritt frem eller ett tilbake? *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 98(1), 2-16.

Kristoffersen, R. (2006). Resultater og utfordringer i samfunnsstraffen. *Retts på sak*, (4), 32-33.

Larsen E. (2006). Restorative Justice – konfliktmegling i fengsel. I E. Larsen (red.), *Fengslet som endringsarena. Bok for fengselsbetjenter* (Håndbok 3/2006, s. 234-240). Oslo: KRUS.

Larsson, P. & Korsell, L. (2010). Organisert kriminalitet, en kunnskapsstatus. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 97(3), 443-454.

Meld. St. 12 (2014-2015). (2014). *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. [kap. 7 & 8]

NOU 2013:9. (2013). *Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2013/nou-2013-9.html?id=730815> [kap. 10]

Nymo, K. (2015). Hvorfor straffer vi - egentlig? *Tidsskrift for strafferett*, 15(3), 287-314.

Prop. 1 S (2015-2016). (2015). *For budsjettåret 2016. Utgiftskapitler: 61, 400-491. Inntektskapitler: 3400-3490: Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 18. september 2015, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Solberg)*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-jd-20152016/id2455617/?ch=1&q> [Kapittel 1 Hovedinnledning]

Revold, K. M. (2015). *Innsattes levekår 2014. Før, under og etter soning*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Skog, O. J. (2006). *Skam og skade. Noen avvikssosiologiske temaer*. Oslo: Gyldendal. [kap. 6]

St. meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartementet. [kap. 6, 7 & 12].

7.3 Emne 2: Straffegjennomføringsrett og andre juridiske emner – 15 SP

En fengselsbetjent må ha kjennskap til og bevissthet om sin rolle som en del av samfunnets maktapparat. Vedkommende må kunne identifisere de juridiske problemstillingene som utøvelsen av yrket reiser og det rettslige handlingsrommet for sin makt- og myndighetsutøvelse. Innenfor de juridiske skjønsmessige rammene for makt- og myndighetsutøvelsen må fengselsbetjenten utøve et faglig kvalifisert og balansert skjønn, slik at kriminalomsorgens ulike målsetninger oppfylles. Vedkommende skal være en garantist for at både rettssikkerheten til innsatte, ansatte og samfunnet ivaretas.

Juridisk kunnskap og kompetanse i form av kjennskap til hvilke regler som gjelder og evnen til å utøve et faglig kvalitativt og balansert skjønn er derfor en kjerne- og nøkkelkompetanse som en fengselsbetjent må besitte.

I første semester er målet å gi aspirantene en grundig oversikt over emnet. Denne oversikten skal gi grunnlag for forståelse av rammevilkår for yrkesutøvelsen og bidra til bedre gjennomføring av de følgende praksissemestrene. I praksissemestrene vektlegges kontroll, tvang og rettigheter samt utganger, overføringer og arbeidet frem mot løslatelse. Dette skal gi grunnlag for modning og refleksjoner i praksisperioden frem mot arbeidet i det siste teorisemesteret. I fjerde semester vil man gå mer i dybden innen enkelte områder, og ellers vektlegge helhetstenkning og ferdigheter i å identifisere og løse juridiske problemstillinger.

7.3.1 Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om de ulike rettskilder og forholdet mellom dem og om skjønnsanvendelse som metode
- har kunnskap om de forvaltningsmessige prinsipper og generelle regler for saksbehandling
- har kunnskap om rettssikkerhetsbegrepets innhold
- har kunnskap om reglene i den europeiske menneskerettighetskonvensjon, de europeiske fengselsregler og reglene om personvern
- har kunnskap om de ulike straffegjennomføringsformer og bakgrunnen for disse, og hvilke regler som regulerer de ulike forhold som oppstår under straffegjennomføring
- har kunnskap om hva som er straffens formål og virkning, straffbarhetsvilkårene og ulike former for straff
- har kunnskap om hovedprinsippene og saksgangen i straffeprosessen

Ferdigheter

Aspiranten

- kan anvende faglig kunnskap innenfor de juridiske rammer for utøvelsen av makt på samfunnets vegne
- kan identifisere juridiske problemstillinger og anvende kunnskaper og metode for å løse disse
- kan veilede innsatte og domfelte om rettigheter og plikter etter lovverket
- kan utøve et faglig kvalifisert og balansert skjønn

Generell kompetanse

Aspiranten

- har forståelse for maktfordelingsprinsippet
- har generell kompetanse om fengselsbetjentrollen som en del av samfunnets utøvende myndighet.
- har respekt for individets integritet og menneskerettighetenes betydning for individ og samfunn
- har grunnlag for å opptre som en rettssikkerhetsgarantist i forhold til innsatte og domfelte, ansatte og samfunnet.

7.3.2 Innhold

Delemne 1. Juridisk metode

Emnet gir en innføring i juridisk metode, bruken av rettskilder, hvordan man går frem for å løse rettsspørsmål og hvordan utøve skjønn på en forsvarlig måte.

Formålet er å føre aspirantene inn i juridisk tenkemåte, oppøve evnen til å identifisere juridiske problemstillinger og stille juridiske spørsmål, til å tolke og anvende rettsregler og utøve et kriminalomsorgsfaglig skjønn.

Delemne 2. Forvaltningsrett

Delemnet behandler alminnelige regler om forvaltningsorganer og deres oppgaver, kompetanse og saksbehandling på vegne av det offentlige. Forvaltningsrett handler om hvordan landet skal styres. Delemnet fokuserer på saksgang og rettsikkerhet innen kriminalomsorgen.

Aspirantene skal ha kjennskap til reglene om forvaltning og offentlig saksbehandling. Aspirantene skal bli i stand til å identifisere problemer og bruke reglene i praksis.

Delemne 3. Rettssikkerhet, menneskerettigheter og personvern

Rettssikkerhet er en kjerneverdi for kriminalomsorgens virksomhet ved at straffegjennomføringen skal bygge på blant annet respekt for menneskeverdet, human behandling av innsatte og domfelte og alminnelige anerkjente menneskerettigheter. Den enkeltes fysiske og psykiske integritet skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet og vedkommende skal ha mulighet til å forutberegne sin rettsstilling.

Dette krever grunnleggende kunnskap om rettssikkerhetsbegrepets innhold, om reglene i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og de europeiske fengselsreglene og reglene om personvern.

Delemne 4. Straffegjennomføringsrett

Delemnet gjør rede for de samfunnsoppgaver kriminalomsorgen skal løse og hvilke virkemidler den har til rådighet i sikkerhetsarbeidet og arbeidet med å tilrettelegge for endring. Avtaler med kriminalomsorgens samarbeidspartnere skal være kjent. Delemnet gjør dessuten rede for kriminalomsorgens organisering.

Aspirantene skal utvikle kunnskap og generell kompetanse om innsattes rettigheter og plikter etter straffegjennomføringsloven. Delemnet skal gjøre aspirantene i stand til å identifisere rettslige problemer og bruke reglene i praksis.

Delemne 5. Strafferett

Strafferetten behandler reglene om forbrytelse og straff. Emnet gir en innføring i norsk strafferett og hvordan man resonnerer når man arbeider med strafferettslige spørsmål.

Emnet tar for seg strafferettens oppbygning og gjør rede for noen av strafferettens grunnbegreper og enkelte straffebud. Den alminnelige strafferetten behandler vilkårene for å straffe, og gir en innføring i de ulike reaksjonsvariantene i norsk strafferett. Den spesielle strafferetten behandler de enkelte straffebud. Emnet vil ta for seg enkelte utvalgte straffbare handlinger.

Delemnet skal gi aspirantene forståelse av straffens formål og virkning. Videre skal aspiranten kjenne til straffbarhetsvilkårene og ulike straffereaksjoner.

Delemne 6. Straffeprosess

Delemnet om straffeprosess omhandler reglene om saksgangen av straffesaker for domstolene. Straffeprosessen omfatter reglene for hvordan straffbare handlinger skal etterforskes og hvordan saker om straff skal behandles. Emnet legger hovedvekten på sentrale straffeprosessuelle grunnbegreper, straffesakens aktører og gangen i en straffesak. Aspirantene skal også gis faglig grunnlag for å kunne utføre arbeidet som stevnevitne, og blir gitt muligheten til å avgi forsikring i løpet av studietiden.

7.3.3 Arbeidsmåter

Aspirantene skal i løpet av de fire semestrene arbeide med emneoppgaver, både individuelt og i gruppe.

7.3.4 Vurdering

Avsluttende eksamen avlegges i fjerde semester

Vurderingsform:

Individuell skriftlig eksamen. Tid: 08.30 - 14.30.

Hjelpemidler:

Lover, forskrifter og retningslinjer. Det gis nærmere instruks om dette.

Sensorer:

Intern og ekstern sensor.

7.3.5 Litteratur

Bernt, J.F. (2011). Kravet om rettssikkerhet i forvaltningen. I J.F. Bernt & Ø. Rasmussen, *Frihagens Forvaltningsrett: Bind 1* (2. utg., s. 39-65). Bergen: Fagbokforlaget.

Bernt, J.F. (2011). Forvaltningens kompetanse. I J.F. Bernt & Ø. Rasmussen, *Frihagens Forvaltningsrett: Bind 1* (2. utg., s. 80-101). Bergen: Fagbokforlaget.

European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). (2015). *CPT standards. "Substantive" sections of the CPT's General Reports* (CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2015). Hentet fra <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf> [s. 17-47, 83-96 & 102-107]

Heum, I. (2014). *SKJØNN. Perspektiver på skjønnsutøvelse i Nav*. Oslo: Gyldendal. [kap. 3]

Høstmælingen, N. (2003). *Internasjonale menneskerettigheter*. Oslo: Universitetsforlaget. [Kap. 8.1-8.1.2, 8.1.5.-8.2.8., 8.5.-8.5.8 og 8.5.12-8.6.19]

Kofoed, S. (2001). Jus og etikk. I E. Larsen (Red), *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena* (KRUS håndbok, s 13-39). Oslo: KRUS.

Molven, O. (2003). *Forvaltningsrett*. I K. Andenæs, O. Molven, K. Sandberg, Ø. Rasmussen & L. Warberg, *Sosialrett* (6. utg, s. 73-200). Oslo: Universitetsforlaget. [Side 82 – 97]

- NOU 1988: 37. (1988). *Ny fengselslov*. Oslo: Justisdepartementet. [s. 53 – 60]
- Ot.prp. nr. 90 (2003-2004). (2004). *Om lov om straff (straffeloven)*. Oslo: Justis- og politidepartementet. [Kap. 6 – 7]
- Peukert, W. (1999). The European Convention for the Prevention of Torture and the European Convention on Human Rights. I R. Morgan & M. D. Evans (Red.), *Protecting prisoners: the standards of the European Committee for the Prevention of Torture in context* (s. 85-102). Oxford: Oxford University Press.
- Rosenstrøm, A. (2012). *Innføring i juss for fengselsbetjenter*. Upublisert.
- Slettan, S. & Øie, T. M. (2004). *Forbrytelse og straff*. Oslo: Universitetsforlaget. [s.317-318, 323-342 og 345-357]
- St.meld. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet - tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartementet. [Kap.1 og 3]
- Storvik, B. L. (2011). *Straffegjennomføring etter lov av 18. mai 2001 nr. 21* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget. [Kap. 1-10]
- Wegner, R. B. (2015). *Strafferett. Alminnelig del* (2. utg.). Drammen: Vett & Viten. [S. 27 – 105]
- Wegner, R. B. (2015). *Strafferett. Spesiell del* (2. utg.). Drammen: Vett & Viten. [S. 41 – 54, 115 – 123 og 159 – 176]

7.4 Emne 3: Etikk og profesjonalitet - 8 SP

I emnet Etikk og profesjonalitet gis det en grunnleggende forståelse av hva som kreves av en betjent i en profesjonell utførelse av arbeidet. Den profesjonelle betjenten skal velge etisk riktige og dermed akseptable handlinger. Dette med utgangspunkt i gode faglige vurderinger ut fra den fagkunnskapen betjenten har, og med holdninger basert på innsikten i de verdier og den makten betjenten skal forvalte. Etikk og profesjonalitet søker å inneha en interdisiplinær karakter som kilde til kritisk etisk refleksjon i møtet med gitte sannheter både i utdanningen og i praktisk tjeneste.

Selv om Etikk og profesjonalitet avsluttes som et selvstendig emne med eksamen i første semester, vil undervisningen i denne perioden primært fungere som en vesentlig forberedelse til å tematisere dilemmaer og utfordringer som en møter i fengselshverdagen i løpet av de praktisk/teoretiske semestrene. I disse semestrene (2 og 3) vil etiske refleksjoner derfor bli aktualisert med utgangspunkt i aspirantenes konkrete praksiserfaringer og med fokus på etiske føringer i sikkerhetsarbeidet, miljøarbeid og i juridiske vurderinger. I fjerde semester (Miljøarbeid og tilbakeføring) vil etikkbasert profesjonalitet i betjentrollen bli problematisert.

7.4.1 Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten

- har kunnskap om kriminalomsorgens verdier og mål og om statens verdier
- har kunnskap om de fem pilarene (verdier) for kriminalomsorgens virksomhet
- har kunnskap om etiske teorier, allmennmoral og yrkesetikk (Etiske retningslinjer for statstjenesten; Yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen)
- har kunnskap om hvordan verdensanskuelse og livserfaring preger våre måter å tenke og handle på
- har innsikt i at verdier preger våre holdninger, og at holdninger påvirker våre handlinger
- har innsikt i hvordan det enkelte menneskets kulturbakgrunn skaper en forforståelse som har betydning i fortolkningen av egen livsverden og konkrete situasjoner
- har kunnskap om profesjonell maktutøvelse og forståelse for viktigheten av perspektivet "nærhet og distanse" i sikkerhets- og rehabiliteringsarbeidet

Ferdigheter

Aspiranten

- kan reflektere over utfordrende situasjoner i kriminalomsorgen
- kan vurdere løsninger basert på kriminalomsorgens og statens grunnleggende verdier
- kan reflektere kritisk med utgangspunkt i ulike etiske utfordringer
- kan reflektere over hvordan kriminalomsorgens og statens verdier og betjentens egne verdier uttrykker seg gjennom holdninger og valg av handlinger
- kan reflektere over betydningen av kulturforskjeller i tilretteleggingen av straffegjennomføringen
- kan reflektere over nødvendigheten av balansert maktutøvelse
- kan justere sin maktutøvelse under veiledning

Generell kompetanse

Aspiranten

- kan som en forvalter av statlig makt, presentere relevante verdier og prinsipper i kriminalomsorgen og i statstjenesten
- forstår sammenhengen mellom verdier, holdninger og handlinger

- er i stand til å vurdere generelle etiske utfordringer i kriminalomsorgen
- kan med bakgrunn i kulturforståelse diskutere kulturelle utfordringer i straffegjennomføringen
- har innsikt i hvordan et statlig maktapparat delegerer makt på forskjellige nivåer
- forstår hvordan maktutøvelse virker på innsatte

7.4.2 Innhold

Delemne 1. Kriminalomsorgens verdigrunnlag

St.meld. 37 (2007-2008) *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn* beskriver fem pilarer (verdier) som arbeidet i kriminalomsorgen skal bygges på. Disse pilarene er derfor sentrale i Etikk og profesjonalitet. Kriminalomsorgens verdier og prinsipper nedfelt i nevnte pilarer og i yrkesetiske retningslinjer for Kriminalomsorgen, er basert på menneskerettighetene og på statlige verdier som en grunnleggende ramme for fengselsbetjentens profesjonelle holdninger og hvordan arbeidet i kriminalomsorgen skal utføres slik at innsattes verdighet ivaretas. Målet med delemne 1 er å fokusere på kriminalomsorgens og statens verdigrunnlag.

Delemne 2. Moralfilosofi

Etikk, eller moralfilosofi, er det teoretiske grunnlaget for tenkningen om rett og galt, godt og ondt; moral beskriver praksis, eller konkrete handlinger. Arbeidet med moralfilosofi skal skape en forståelse for hvordan verdier, holdninger og handlinger står i sammenheng til hverandre, og hvordan kritisk refleksjon kan belyse denne sammenheng. Målet med delemne 2 er å gi en innføring i moralfilosofi.

Delemne 3. Kulturforståelse

En stor andel av de innsatte er utenlandske statsborgere; i tillegg har en stor gruppe norske innsatte flerkulturell- eller etnisk minoritetsbakgrunn. Målet for delemne 3 er å rette blikket mot det sosialantropologiske kulturbegrepet for å skape en forståelse for kulturforskjeller som har betydning for en profesjonell yrkesutøvelse.

Delemne 4. Profesjonell maktutøvelse og profesjonelt samarbeid

Fengselsbetjenten er representant for samfunnets maktapparat. Betjenten har et ansvar for endringsarbeidet med utgangspunkt i et særlig fokus på sikkerhet i alle dimensjoner i fengsel og sikkerhet for samfunnet. Målet med delemne 4 er å fokusere på hvordan profesjonelle holdninger og profesjonell maktutøvelse kreves av betjenten med tanke på nærhet og distanse i det daglige møte mellom innsatt og ansatt.

7.4.3 Arbeidsmåter

Under dette emnet arbeider aspirantene med en emneoppgave i minigruppe. Hensikten er at aspirantene utvikler bevissthet om sin profesjonelle yrkesutøvelse.

7.4.4 Eksamen

Emnet avsluttes med en individuell muntlig eksamen.

7.4.5 Litteratur

- Christoffersen, S. A (2011). Profesjonsetikk som dømmekraft. I S.A. Christoffersen (Red.), *Profesjonsetikk: Om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker* (2. utg., s. 65-88). Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2001). Kultur, kommunikasjon og makt. I T.H. Eriksen (Red.), *Flerkulturell forståelse* (s. 57-72). Oslo: Tano Aschehoug.
- Fjørtoft, K. & Skorstad, B. (2008). *Etikk i sosialt arbeid: mellom samfunnsplikt og personlig ansvar*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. (2012). *Etiske retningslinjer for statstjenesten* (Revidert 26. april 2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/etiske-retningslinjer-for-statstjenesten/id88164/>
- Fredwall, T. (2006). Veien mellom etikk og moral. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s. 81-89). Oslo: KRUS.
- Hjellnes, S. (2012). *Fengselsbetjentens ansvar som del av straffesakskjeden*. NSfKs 54. forskerseminar. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160698>
- Horntvedt, T. (2012). Utvalgte begreper i flerkulturell forståelse. I P. I. Båtnes & S. Egden (Red.), *Flerkulturell forståelse i praksis* (s. 221-254). Oslo: Gyldendal.
- Karlsen, V. (2001). Oss betjenter i mellom. I E. Larsen (Red.), *Etikk og moral på en utfordrende yrkesarena* (s. 127-159). Oslo: KRUS.
- Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI). (2014). Virksomhetsstrategi 2014-2018. Lillestrøm: KDI. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/om-kriminalomsorgen.237840.no.html>
- Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF). (2005). *Yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen* (2. utg.). Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/yrkesetiske-retningslinjer-i-kriminalomsorgen.527278-237613.html>
- Kvalnes, Ø. (2008). *Se gorillaen! Etikk i arbeid* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Lund, P. E. (2006). Ledelse og makt i kriminalomsorgen. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s. 294-307). Oslo: KRUS.
- Nymo, K. (2006). På sporet av den profesjonelle fengselsbetjenten. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s. 90-109). Oslo: KRUS.
- St.meld. nr. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartement. [Kap. 1, 2, 3, s. 7-25]

7.5 Emne 4: Sikkerhet – 52 SP

Emnet Sikkerhet representerer kunnskap, kompetanse og ferdigheter som er nødvendig for å utføre en sikkerhetsmessig profesjonell og forsvarlig tjeneste i tråd med kriminalomsorgens målsettinger, verdier og strategier. Et overordnet mål med emnet er at man gjennom aktiv kobling av teori og praksis i undervisning, veiledning og praktisk tjenesteutførelse skal utvikle trygge, reflekterte og samarbeidsorienterte fengselsbetjenter som bidrar til god og enhetlig sikkerhetskultur. En godt utviklet forståelse av den enkelte ansattes rolle i sikkerhetsarbeid og saksbehandling i fengsel er noe som tilstrebes, det samme er bevissthet om og praktiske ferdigheter i kommunikasjon i tjenesteutøvelsen, særlig med tanke på konfliktforebygging og risikokommunikasjon. Gjennom opplæring tilføres aspiranten kunnskaper og ferdigheter i situasjoner hvor fysisk maktanvendelse blir nødvendig. Derfor vektlegges også refleksjon rundt etiske utfordringer i opptreden ved konfliktsituasjoner og ved behov for bruk av fysisk makt.

7.5.1 Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten:

- har kunnskap om den enkelte ansattes ansvar for å bidra til god sikkerhet, og om at rollen som fengselsbetjent medfører særlige etiske utfordringer
- kjenner til rutiner for opplæringsfengselet, begrunnelsen for dem og den menneskelige faktors betydning
- har kunnskap om risiko og beredskap i kriminalomsorgen generelt, og hvordan dette operasjonaliseres i opplæringsfengselet spesielt
- har forståelse for de sikkerhetsutfordringer rusmidler og rusmisbruk skaper i fengsel
- har kunnskaper om forsvarlig og tilbørlig bruk av godkjente tvangsmidler og selvforsvars- og pågripelsesteknikker, herunder skadepotensiale ved bruk av fysisk makt og tvangsmidler

Ferdigheter

Aspiranten:

- kan analysere og reflektere over ulike dimensjoner ved fengselsbetjentrollen i et organisasjonsteoretisk perspektiv
- kan forstå risiko og gjennomføre risikovurderinger på ulike nivå ved egen enhet
- kan forstå og ivareta sin rolle i beredskaps- og krisesituasjoner
- kan anvende og reflektere over tilegnede kunnskaper om relevant lovverk, prosedyrer, rutiner, tiltak og restriksjoner
- skal inneha ferdigheter i bruk av sentrale verktøy for kartlegging og dokumentasjon i kriminalomsorgen
- kan anvende situasjonstilpasset og tydelig kommunikasjon overfor innsatte, ansatte og samarbeidspartnere i ulike sammenhenger, individuelt og i gruppe
- kan anvende sentrale selvforsvars- og pågripelsesteknikker og godkjente tvangsmidler på en forsvarlig og tilbørlig måte, og utvise forsvarlig juridisk og etisk skjønn
- kan reflektere over egne holdninger og verdier, basert på faglige begreper og med bakgrunn i praksiserfaringer

Generell kompetanse

Aspiranten:

- har innsikt i og kan i samarbeid med andre utføre opplæringsfengselets og kriminalomsorgens ulike sikkerhetstiltak
- kan uttrykke egne observasjoner skriftlig på en presis og konkret måte, med tanke på videre forføyninger og eventuell bruk som saksdokument i en rettssak
- kan benytte ulike kommunikasjonskanaler og kommunikasjonsferdigheter for å formidle informasjon på en tydelig måte til innsatte, ansatte og samarbeidspartnere
- kan reflektere kritisk over egen og andres praktiske tilnærming ved konflikter og maktanvendelse
- har innsikt i ulike rusmiddelgrupper, deres virkningsmåte og hvordan misbruk kan forebygges, avdekkes og håndteres
- kan identifisere, reflektere over og uttrykke etiske dilemmaer i fengselshverdagen og gjennom dette bidra til videreutvikling av god praksis

7.5.2 Innhold

Delemne 1. Føringer for sikkerhetsarbeidet

Aspiranten skal tilegne seg forståelse av hvordan føringer for sikkerhetsarbeidet påvirker organisering av og innholdet i virksomheten. Innsikt i grunnleggende organisasjonsteori er en forutsetning for forståelsen av disse føringene. Organisasjonsteori blir benyttet for å tilegne aspirantene analyseredskaper i møtet med sikkerhetsmessige utfordringer. En teoretisk forståelse av hvordan sikkerhetskultur etableres og utvikles er sentral for aspirantens evne til kritisk analyse av egen og andres praksis. I dette ligger en bevissthet om den menneskelige faktors betydning i en forståelse av hva som fremmer og hemmer riktig sikkerhet.

Delemne 2. Praktisk sikkerhetsarbeid

Gjennom variert praksis ved ulike avdelinger og enheter skal aspiranten opparbeide en forståelse av hvordan sikkerhetsarbeidet er organisert gjennom prosedyrer og rutiner. Det forutsettes også innsikt i de sikkerhetsutfordringer som knytter seg til straffegjennomføring på lavere sikkerhetsnivå og innenfor friomsorgen. Utfordringer knyttet til radikalisme, organisert kriminalitet, kommunikasjon og manipulasjon problematiseres i denne sammenhengen. En bevissthet om og evne til vurdering av risiko, oppøves gjennom undervisning, veiledning og praksis. Det rettes et særlig fokus mot hvordan rusmidler skaper sikkerhetsutfordringer for virksomheten.

Delemne 3. Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeid

Aspiranten skal gjennom praksis og teoretisk undervisning gis en forståelse av behovet for presisjon i all kommunikasjon og informasjonsutveksling i egen organisasjon og overfor omgivelsene. Aspiranten skal tilføres ferdigheter i alt fra muntlig informasjonsutveksling og risikokommunikasjon under vaktavløsninger og overlappinger, via skriftlig dokumentasjon i form av notat og journalføring, til å rapportere uregelmessigheter og avvik på en måte som danner underlag for behandling og forføyninger oppover i saksbehandlingsskjeden. Aspirantens evne til å oppta forklaring fra innsatte ved uønskede hendelser vil også bli øvet.

Delemne 4. Kommunikasjon og konflikthåndtering

God kommunikasjon og situasjonsforståelse er sentralt for en fengselsbetjents evne til å ivareta sikkerheten, og påvirker evnen til å forebygge konfliktsituasjoner. For aspiranten fordrer dette en bevissthet om hvordan kommunikasjons- og interaksjonsformer kan bidra til å fremme eller hemme måloppnåelse, og å øke den dynamiske sikkerheten. Det vil være et særlig fokus på praktiske øvelser og teknikker som virker dempende på konflikter. Kommunikasjonsteori søkes integrert i situasjoner hvor aspirantens evne til kommunikasjon utfordres. Aspirantene skal videreutvikle sin evne til forståelse, forebygging, håndtering og utvikling av

konflikter, samt tilføres kunnskaper om kriseforståelse og oppfølging knyttet sammen i et sikkerhetsmessig perspektiv.

Delemne 5. Fysisk maktanvendelse

Gjennom gradvis progresjon og økende vanskelighetsgrad søker man i blant annet selvforsvars- og pågripelsesteknikker å fremme aspirantenes trygghet i møte med situasjoner som krever bruk av fysisk makt og tvangsmidler. Målet er en trygg tjenestemann- eller kvinne som behersker både tekniske og taktiske utfordringer knyttet til det å utøve fysisk makt, og at innlærte teknikker øves jevnlig for å sikre at aspiranten kommer opp på automatiserings- eller tilpasningsnivå. Aspiranten skal utvikle kunnskaper om og ferdigheter i det å bekle ulike roller i ulike aksjonsformer. Aspirantenes evne til å utvise skjønn øves gjennom en oppøving av risikoforståelse, og en problematisering av perspektiver som juridiske og etiske føringer gir for bruk av fysisk makt og tvangsmidler. Evnen til å se koblinger til andre delemner i sikkerhet, og emner som etikk og jus er derfor sentralt.

7.5.3 Arbeidsformer

I de praktisk/teoretiske semestrene brukes praksisveiledning for aktivt å etablere en kobling mellom teoretiske emner og praktisk tjenesteutførelse. Veiledning skjer både individuelt og i gruppe. Opplæringsfengselet som læringsarena åpner for utstrakt bruk av øvelser og ferdighetstrening i ulike delemner.

Fjerde semester vil først og fremst ha fokus på ferdighetstrening knyttet til fysisk maktanvendelse og kommunikasjon/konflikthåndtering. Siden emnet favner bredt, tar aktivt i bruk praksis og er gjennomgående i begge studieårene, vil den avsluttende delen i fjerde semester søke å avrunde emnet gjennom å nyttiggjøre seg aspirantenes nyvunne erfaringer gjennom refleksjoner, konkrete bidrag om sikkerhetsavvik og tilhørende gruppeoppgaver. Målet med dette er å utfordre aspirantene på måter som vil gi dem et avsluttende helhetsbilde rundt sikkerhet, og som vil trygge og bevisstgjøre dem som tjenestemenn- og kvinner i en fremtidig generalistrolle i kriminalomsorgen.

Arbeidskrav og godkjenningsprøve:

Første semester:

Godkjenningsprøve i ASP-batong. Godkjennes av faglærer. Praktisk godkjenningsprøve i delemnet Fysisk maktanvendelse.

Andre semester:

Individuell emneoppgave. Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS.
Praktisk godkjenningsprøve i delemnet Fysisk maktanvendelse

Tredje semester:

Individuell emneoppgave. Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS.

Fjerde semester:

Praktisk godkjenningsprøve i gruppe i delemnet Fysisk maktanvendelse. Godkjennes av KRUS.

7.5.4 Vurdering

Delemne 3: Kartlegging og dokumentasjon i sikkerhetsarbeid avsluttes i 2.semester

Vurderingsform:

Individuell skriftlig eksamen. Tid 09.00-12.00. Elektronisk innlevering, se egne retningslinjer.

Hjelpemidler:

Alle hjelpemidler tillatt.

Sensorer:

Intern og ekstern sensor

Avsluttende eksamen for hele emnet avlegges i tredje semester.

Vurderingsform:

Klargjøres i løpet av januar 2016.

7.5.5 Litteratur

Asbjørnsen, S. (2008). *Håndbok i rapportlære* (2. utg.). Oslo: KRUS.

[Ny håndbok utarbeides i 2015]

Auli, T (2008). Å nulle ut trusselen. I H. Bekken (red.), *Fengselsliv og menneskeverd* (s. 136-153). Oslo: Verbum.

Bie, K. (2010). *Refleksjonshåndboken* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Bråten, O. A. (2011). *Håndbok i konflikthåndtering: forebygging av trakassering, trusler og vold*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Christoffersen, S. A. (2005). *Profesjonsetikk*. Oslo: Universitetsforlaget. [Kap. 3].

Crawley, E. (2004). *Doing prison work*. Cullompton: Willan. [Kap. 3]

Eide, T. & Eide, H. (2008). *Kommunikasjon i praksis – relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal. [Kap. 6, 7, 10, 11, 12 og 13]

Hammerlin, Y. & Rokkan, T. (2012). *Vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen. Sluttrapport 2004-2010. Mørketall* (KRUS Rapport 1/2012). Oslo: KRUS.

Hansen, W. M. (2003). *Håndbok i krisehåndtering for kriminalomsorgen*. Oslo: KRUS. [s. 6-33]

Helgesen, J. (Red.). (2006). *Rusmiddelkunnskap for tilsatte i kriminalomsorgen* (KRUS håndbok 2/2006). Oslo: KRUS. [Kap. 6, 7 og 8]

Jacobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer*. Bergen: Fagbokforlaget. [Kap. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10]

Johnsen, L. W. (2009) *Risikovurdering: praktisk risiko- og sårbarhetsanalyse i virksomheter*. Oslo: Gyldendal. [Kap. 1]

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI). (2014). *Beredskapsplanverk 1. Håndbok. Teoretisk tilnærming til sikkerhets- og beredskapsarbeid i kriminalomsorgen*. Lillestrøm: KDI.

Liebling, A., Price, D., & Shefer, G. (2011). *The Prison Officer*. New York: Willan.
[kap. 3, s.42-55 og kap. 7, s.160-169]

Nordhelle, G. (2009). *Manipulasjon: forståelse og håndtering*. Oslo: Gyldendal.

Sandham, D. (2014). *Håndbok i fysisk maktanvendelse*. Upublisert.

Skogvoll, V. (2015). *Manipulasjon- eller spill for galleriet*. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/276748>

St.meld. nr. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartementet. [kap. 6.10.3. og kap. 8]

Tulloch, B. (2010). Guarding against manipulation by criminal offenders.
Australasian Journal of Correctional Staff Development, 2(5).

Wærum, E. (2014). *Praksisveiledermanual, aspirantversjon*. Oslo: KRUS.

Lokale rutiner:

Opplæringsmanual (rutiner) for opplæringsfengselet

Lokale regelverk, rutiner og diverse regelverk for opplæringsfengselet

Lokal krisehåndteringsplan for opplæringsfengselet

Lokale HMS-rutiner (elektronisk), basert på Kriminalomsorgens Internkontrollsystem (KIKS)

7.6 Emne 5: Miljøarbeid og tilbakeføring – 37 SP

Emnet representerer kunnskap, kompetanse og ferdigheter som er nødvendig for å tilrettelegge for et kriminalitetsfritt liv for innsatte, forebygge skadevirkninger ved fengsling, samt forstå sin egen rolle i dette arbeidet. Arbeidet med sikkerhet på lang sikt bygger på reduksjon av fengslingens skadevirkninger, rehabilitering og tilrettelegging for endring. Miljøarbeid som metode benyttes i endringsarbeid under soning og for å redusere skadevirkninger av fengsling. Tilbakeføring viser til kriminalomsorgens og betjentens plikter i arbeidet med å tilrettelegge for at innsatte har best mulig forutsetninger ved løslatelse. Fokus på ulike sikkerhetsnivåer, friomsorg og samarbeid med andre etater står i denne sammenheng sentralt.

7.6.1 Læringsutbytte

Kunnskaper

Aspiranten har kunnskaper om

- miljøarbeid som metode og arbeidsprosessmodell for miljøarbeid
- særtrekk ved totale institusjoner og innsattes tilpasning
- kommunikasjonsteori
- metodene: Motiverende samtale (MI), Bygging av Mestringstillit (BaM) og Russamtalen
- sentrale teorier om læring, motivasjon, grupper og identitet
- påkjenninger og reaksjoner som kan oppstå under varetekt, isolasjon og øvrige fengselsopphold
- tilbakeføringsarbeid og kjenner kontaktbetjentens ansvar og plikter
- kriminalomsorgens ulike samarbeidspartnere og deres ansvarsområder
- hvilke rettigheter og muligheter som følger av velferdslovgivningen og straffegjennomføringsloven

Ferdigheter

Aspiranten

- kan planlegge, og arbeide systematisk med miljøarbeid, samt organisere og lede rehabiliterende virksomhet i fengsel
- kan kommunisere med og veilede innsatte i personlige og sosiale utfordringer
- gjenkjenner symptomer på stress og krise
- har forståelse og bevissthet rundt hvordan mennesker, på ulike måter, kan reagere på fengsling
- kan veilede om rettigheter og muligheter for innsatte
- kan bruke framtidsplan og aktuelt lovverk som redskap i tilbakeføringsarbeidet
- gjenkjenner symptomer på ADHD, personlighetsforstyrrelser, depresjon, angst og psykose
- gjenkjenner risikofaktorer, og kan forebygge selvmord og selvskading
- kan iverksette tiltak som kan forebygge skade ved psykiske lidelser
- kan reflektere rundt egen rolle som profesjonell yrkesutøver og utfordringer knyttet til betjentrollen.

Generell kompetanse

Aspiranten

- er en ressurs i rehabiliteringsarbeidet fram mot løslatelse
- har god oversikt over ansvar og plikter knyttet til betjentrollen.

- har god oversikt over muligheter og utfordringer som ligger i soningsprogresjon i fengsler med høyere og lavere sikkerhetsnivå
- har god oversikt over kriminalomsorgens samarbeidspartnere i tilbakeføringsarbeidet

7.6.2 Innhold

Delemne 1. Miljøarbeid som metode i fengsel

Under dette delemnet skal aspirantene få en grunnleggende forståelse for miljøarbeid som metode. Det inkluderer kunnskap om arbeidsprosessmodellen som redskap for praktisk miljøarbeid med innsatte. Aspiranten skal i løpet av delemnet lære hvilke prinsipper som ligger til grunn for profesjonelt miljøarbeid og for profesjonell kommunikasjon. Aspirantene skal videre få innsikt i fengselets institusjonelle særtrekk for å skape bedre forståelse for hvilke rammer en har å forholde seg til i miljøarbeidet.

Delemne 2. Forståelse av endring og endringsprosesser hos innsatte

Delemne 2 skal gi aspirantene kunnskaper om faktorer som gjør oss til de vi er som mennesker, knyttet til hvordan man som betjent kan jobbe med endring av handlings- og tankemønster. Dette delemnet skal derfor gi aspirantene kunnskaper om ulike former for læring og motivasjon. Videre skal aspirantene, gjennom delemnet få kunnskaper om gruppepåvirkning, identitet, kognitiv teori og sosial tilhørighet: Hva er drivkraften bak de valg vi tar, og hvordan påvirker det sosiale oss?

Delemne 3. Avhjelping av skadevirkninger ved isolasjon

Et fengselsopphold kan oppleves som svært belastende. I dette delemnet skal aspirantene få kunnskaper om hva som kan bidra til at skadevirkningene av fengselsoppholdet blir minst mulig for innsatte. Det er i denne sammenheng vesentlig at fengselsbetjenter får kunnskap om kriser, stress og isolasjonsskader.

Delemne 4. Tilbakeføring

Tilbakeføring, behandler sentrale velferdsmessige lover og regler samt deres formål og begrunnelse. Delemnet tar videre for seg fengselsbetjentens rolle i tilbakeføringsarbeidet. I følge St.meld. nr. 37 har tilbakeføringsarbeidet tre hovedaktører: Den straffedømte selv, Kriminalomsorgen og samarbeidende etater. Fengselsbetjenten, særlig i kontaktbetjentarbeidet, fungerer som bindeledd for de innsatte i tilbakeføringsarbeidet. Det er derfor viktig at aspiranten utvikler kunnskap og generell kompetanse om denne rollen. Tilbakeføringsarbeidet skal skje i samhandling med innsatte, og respekt for innsattes selvbestemmelse er derfor i fokus. Aspirantene skal også få kunnskaper om bruk av individuell plan, kriminalomsorgens kartleggingsverktøy BRIK, framtidsplan og betydningen av nettverk. Progresjonssystemet i kriminalomsorgen er et viktig virkemiddel i tilbakeføringsarbeidet. Aspirantene skal derfor utvikle kunnskaper om progresjonstilbud til innsatte og ulike gjennomføringsformer på ulike sikkerhetsnivå. Aspirantene skal videre ha god kjennskap til friomsorgens rolle i straffegjennomføringen.

Delemne 5. Psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser, selvskading og selvmord, vold og rusmiddelavhengighet.

Det er vesentlig at fengselsbetjenter kjenner igjen signaler om psykiske lidelser, utviklingsforstyrrelser og selvskadende handlinger for å kunne iverksette nødvendige tiltak for å forhindre skade, og for å kunne kontakte og samarbeide med fagpersonell for profesjonell oppfølging av innsatte under soningen. Det er mange innsatte som soner en dom for bruk av vold i norske fengsler. Aspirantene skal ha kjennskap til hvordan man jobber med endringsarbeid opp mot denne gruppen lovbrøyttere. I arbeidet med innsatte som har et rusproblem er det viktig at fengselsbetjenten vet hva problematisk bruk av rusmidler innebærer.

Delemne 6. Profesjonalitet i betjentrollen

Fengselsbetjenten fyller ulike roller i sitt daglige virke. Det å forstå sin rolle i organisasjonen, samt å kunne balansere mellom hjelper- og vokterrollen med etisk bevissthet, er vesentlig for å kunne opptre profesjonelt.

Aspirantene skal utvikle forståelse for hvilken betydning deres personlige egenskaper, verdier og holdninger (etikk), i samspill med teoretiske kunnskaper, praktiske ferdigheter, maktutøvelse og kriminalomsorgens mål, verdier og prinsipper, har i profesjonell yrkesutøvelse. Dette er tema som også har vært berørt tidligere i studiet. I dette avsluttende delemnet, sammenfattes og diskuteres forpliktelser, muligheter og utfordringer i rollen som profesjonell fengselsbetjent. Aspiranten skal også få kunnskaper om ledelse, da betjenten i mange situasjoner står i en situasjon der han eller hun må lede andre, både innsatte og ansatte.

7.6.3 Arbeidsmåter og arbeidskrav

Arbeidskrav:

Første semester:

Flervalgsoppgave knyttet til gjennomgåtte delemner.

Andre semester:

Emneoppgave i gruppe basert på gjennomføring av miljøarbeid i fengsel.

Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS

Tredje semester:

Individuelt refleksjonsnotat basert på kommunikasjon og relasjonsbygging med innsatte. Arbeidskravet godkjennes av lærer/veileder/KRUS. Aspirantene skal også besøke samarbeidspartnere og presentere besøket for medaspiranter.

Fjerde semester:

I forbindelse med ekskursjon i uke 41 skal aspirantene ha en muntlig presentasjon (individuelt/ gruppe) i uke 42. De skal knytte erfaringene under ekskursjonen til relevant innhold i emnet.

7.6.4 Vurdering

Individuell muntlig eksamen og fordypningsoppgave i minigruppe gjennomføres i fjerde semester. Muntlig eksamen vektet 60% og fordypningsoppgaven vektet 40% av samlet karakter i emnet.

7.6.5 Litteratur

Arbeids- og velferdsdirektoratet. (2012). *NAV - med blick på kriminalomsorg*.

Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Hentet fra <http://docplayer.no/3207003-Nav-med-blick-pa-kriminalomsorg.html>

Bang, S. (2003) *Rørt, rammet og rystet: faglig vekst gjennom veiledning* Oslo: Gyldendal akademisk.

[s.37-43, 78-92]

Brumoen, H. (2007) *Vanen, viljen og valget*. Oslo: Gyldendal Akademisk. [s.99-110, 121-129]

Brumoen, H. (2010) Svake og sterke øyeblikk – Bygging av mestringstillit. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 47(11), 1020-1025. Hentet fra <http://www.psykologtidsskriftet.no/>

Brumoen, H. & Højdahl, T. (2007). *Samtaler om kriminalitet og uønsket atferd: bygging av mestringstillit (BaM) – en kognitiv endringsmetodikk* (KRUS håndbok 3/2007) Oslo: KRUS.

Hentet fra <http://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/160499> [s.76-99]

Crawley, E. M. (2004). Emotion and performance. Prison officers and the presentation of self in prisons. *Punishment & society*, 6(4), 411-427.

- Danielsen, T. & Karlsen, V. (2008). *Kvalitet i varetekstarbeidet: Del 1: Manual* (KRUS Håndbok 1/2008) Oslo: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160493> [s. 9-128]
- Drægebø, H. (2006). Miljøarbeid i fengsel. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s.193-203). Oslo: KRUS.
- Eide, T. & Eide, H. (2008). *Kommunikasjon i praksis – Relasjoner, samspill og etikk i sosialfagligarbeid*. Oslo: Gyldendal. [Kap. 1, 3 og 4, 44 sider]
- Ekeland, T.J. (2010). Sosial persepsjon. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle (Red.), *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 213-230). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Garsjø, O. (2001). *Sosiologisk tenkemåte: en introduksjon for helse- og sosialarbeidere* (2. utg.). Oslo: Gyldendal. [s. 207-228]
- Hammerlin, Y. (2009). *Selv mord og selvmordsnærhet i norske fengsler: selvmordsforebyggende arbeid i fengsel* (KRUS håndbok 3/2009). Oslo: KRUS. [s. 16-145]
- Haugen, S. (2013). *Endring fra innsiden. Forberedelse til rusbehandling bak fengselsmurene*. Oslo: Gyldendal. [s.46-83]
- Helgesen, J. (Red.). (2006). *Rusmiddelkunnskap for tilsatte i kriminalomsorgen* (KRUS håndbok 2/2006). Oslo: KRUS. [s. 47-59]
- Hermstad, K. (2010) *Forbrytelse og selvforståelse: om menn som begår seksuelle overgrep mot barn* Trondheim: Tapir akademisk forlag. [s.12-30]
- Hjellnes, S. (2006). Totale trekk ved fengsel og fengsling. I E. Larsen (Red.), *Fengslet som endringsarena* (KRUS håndbok 3/2006, s.118-147). Oslo: KRUS.
- Hjellnes, S. (2009). *Om noen glippsoner og muligheter ved løslatelse* (Nsfk:s 51 forskningsseminar). Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160670>
- Hoem, S. (2004). *ADHD: en håndbok for voksne med ADHD*. Oslo: Gyldendal. [s.26-65]
- Håkonsen, K.M. (2000). *Mestring og lidelse: psykiatri for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendal Akademisk. [s. 15-29, 57-141, 155-176, 185-191]
- Håkonsen, K.M. (2014). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk. [s. 251-267]
- Iversen, O. (2010). Læring – individuelle eller kollektive prosesser. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s.163 -192). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Kriminalomsorgen. (2015) *Likeverdige forhold for kvinner og menn under kriminalomsorgens ansvar. Avgitt til Kriminalomsorgsdirektoratet januar 2015*. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/likeverdige-forhold-for-kvinner-og-menn.5706772-237613.html> [s.38-68]
- Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS. (2015). *Utenlandske statsborgere i kriminalomsorgen: håndbok for ansatte*. Lillestrøm: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2358042> [s.50-66, 78-82]
- Kruse, A.E., Strandmoen, J.-F. & Skjørten, K. (2013). *Menn som har begått voldtekt – en kunnskapsstatus* (Rapport 1/2013). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra <http://www.nkvts.no/> [s.82-112]
- Lauritzen, H., Sørøy, C., Helgesen, J., Høegh-Krohn, S. & Gløtvold, G. A. (2009). *Russamtalen* (KRUS Håndbok 4/2009). Oslo: KRUS. Hentet fra <http://russamtalen.no>

- Liebling, A. (2011). Distinctions and distinctiveness in the work of prison officers: Legitimacy and authority revisited. *European Journal of Criminology*, 8(6), 484-499.
doi:10.1177/1477370811413807
- Liebling, A., Price, D., & Shefer, G. (2011). *The Prison Officer*. Abingdon: Willan. [kap 4 s 63- 82]
- Lillevik, O.G. & Øien, L. (2014). *Miljøterapeutisk arbeid i møte med vold og aggresjon*. Oslo: Gyldendal akademisk. [s. 13 – 46]
- Lindberg, O. (2005). *Kvinnorna på Hinseberg: en studie av kvinnors villkor i fängelse* (Rapport 14). Norrköping: Kriminalvården. [s.60-96, 130-136]
- Linde, S. & Nordlund, I. (2006). *Innføring i profesjonelt miljøarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget. [s. 106 – 140]
- Meld. St. 12 (2014-2015). (2014). *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. [kap. 9 & 10]
- Nilssen, M.I. (2007). Å hente seg inn – selv om det koker. I T. Højdahl (Red.), *Mestring og muligheter. Erfaringer med bygging av mestringstillit (BaM) i kriminalomsorgen* (KRUS småskrift 2/2007). Oslo: KRUS. [s.17-26]
- Nordhelle, G. (2010). Kognisjon, emosjoner og motivasjon. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 77-97). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Nordhelle, G. (2010). Motivasjon - hva driver mennesket til handling. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 49-76). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Nordhelle, G. (2010). Personligheten. I T.J. Ekeland, O. Iversen, A. Ohnstad, & G. Nordhelle, *Psykologi for sosial- og helsefagene* (s. 137-162). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Rosdahl, G. (2013). *Den motiverende samtale i teori og praksis*. København: Munksgaard. [s. 15-135]
- Schiefloe, P.M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital: nettverk og nettverksforskning* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. [s.130-169]
- Smith, P. S. (2008) The Effects of Solitary Confinement. I Danielsen, T. & Karlsen, V. (Red.). *Kvalitet i varetektsarbeidet: Del 3: Noen perspektiver på varetekt* (KRUS Håndbok 3/2008). Oslo: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160497> [s. 28-38]
- Smith, P.S., Horn, T., Nilsen, J. F., & Rua, M. (2013). Isolasjon i skandinaviske fengsler. *Kritisk juss*, 39(3-4), 170-191.
- Smith-Solbakken, M. & Tungland, E.M. (1997). *Narkomiljøet; Økonomi, kultur og avhengighet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal. [s.131-144]
- St.meld. nr. 37 (2007-2008). (2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartementet. [Kap. 14]
- Stang, J. (2008). Isolasjon. I Danielsen, T. & Karlsen, V. (Red.). *Kvalitet i varetektsarbeidet: Del 3: Noen perspektiver på varetekt* (KRUS Håndbok 3/2008). Oslo: KRUS. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/160497> [s. 25-27]
- Thylefors, I. (2000). *Ledarskap i vård, omsorg och utbildning*. Stockholm: Natur och Kultur. [s. 36-58]

Lov- og regelverk

Formålsparagraf og gjennomgåtte bestemmelser i:

- *Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven).*
- *Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven).*
- *Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) [NAV-loven].* (Hovedsakelig kap. 1 og 14)
- *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven).* (Hovedsakelig kap. 1,3 og 7)
- *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).*
- *Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).*

8 Overordnet rammeverk

I Kriminalomsorgen finnes noen overordnede instruksjer, regelverk og annet som danner rammeverket for arbeidet innen etaten. Under finnes en oversikt over disse. De er sentrale i alle emner i studiet og man vil også finne henvisninger til disse i enkeltemnene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Arbeidstilsynet. (2007). *Varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen*. Hentet fra <http://www.arbeidstilsynet.no/brosjyre.html?tid=92252>

Europarådet. (2012). *Europeiske fengselsregler*. Strasbourg: Europarådet, ministerkomiteen. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/nye-europeiske-fengselsregler-paa-norsk.328982-237613.html>

Fengselsstyret. (1962). *Alminnelig tjenesteinstruks for fengselsvesenets tjenestemenn*. Oslo: Fengselsstyret.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. (2012). *Etiske retningslinjer for statstjenesten* (Revidert 26. april 2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/etiske-retningslinjer-for-statstjenesten/id88164/>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2015). *Retningslinjer for utarbeidelse av lokale varslingsrutiner i staten* (Revidert 2015). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-for-utarbeidelse-av-lokal/id485618/>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2002). *Retningslinjer for kriminalomsorgens arbeid med framtidsplanlegging* (Rundskriv 1/2002). Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/kdi-rundskriv.237914.no.html>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2002). *Retningslinjer for kontaktbetjentarbeidet* (Rundskriv 2/2002). Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/kdi-rundskriv.237914.no.html>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2005). *Yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen*. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/yrkesetiske-retningslinjer-i-kriminalomsorgen.527278-237613.html>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2006). *Kriminalomsorgens kommunikasjonsstrategi (2006-2007)*. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/ny-kommunikasjonsstrategi-for-kriminalomsorgen.295074-237613.html>

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. (2006). *Kriminalomsorgens sikkerhetsstrategi (2006-2010)*. Oslo: KSF.

Kriminalomsorgsdirektoratet. (2014). *Virksomhetsstrategi (2014-2018)*. Lillestrøm: KDI. Hentet fra <http://www.kriminalomsorgen.no/om-kriminalomsorgen.237840.no.html>

Meld. St. 12 (2014-2015). (2014). *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-2014-2015/id2356059/>